

Рябова О. В.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри музичного мистецтва

Навчально-наукового інституту

«Академія мистецтв імені С. С. Прокоф'єва»

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

ДЕЯКІ СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МУЗИЧНИХ СТИЛІВ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Різномайття сучасних музичних стилів є характерною ознакою епохи Постмодернізму, яка увібрала в себе весь попередній досвід історичного розвитку музичного мистецтва. Отже, для сучасного розуміння сутності музичних явищ необхідно звернутися до першоджерел їх виникнення, що зумовлює актуальність дослідження музичних стилів епохи Середньовіччя. На нашу думку, науково-методологічною основою зазначеного дослідження слугує *контекстний* підхід.

У наукових джерелах надається широке коло тлумачень поняття «контекст», яке розглядають як «сукупність деяких обставин, від яких залежить значення або сенс будь-якого знаку, вислову, тексту, дії» [3, с. 298]. Як зазначає Д. Чижевський, кожний історичний період є цілісним системним явищем, «кожна епоха має своє обличчя, свій власний характер, свій стиль» [2, с. 7]. Отже, зважаючи на те, що музичний стиль є соціокультурним феноменом, ми передусім виокремлюємо *культурологічний* контекст дослідження музичних стилів епохи Середньовіччя.

Епоха Середньовіччя охоплює майже тисячолітній період розвитку людства, приблизно з V по XV сторіччя. Саме тоді у Європі було започатковано утворення життєздатних націй та держав, склалися умови для виникнення сучасних мов, були досягнуті значні економічні і культурні успіхи, які визначили майбутнє європейського континенту. Епоха Середньовіччя успадкувала філософські традиції Античності, котрі були адаптовані до християнського світогляду. До теперішнього часу не втрачають своєї актуальності твори отців церкви – Василя Великого, Іоана Златоустого, Августина Блаженного. В них розкривається духовна сутність перших декількох століть епохи Середньовіччя, розглядаються естетичні засади мистецтва як втілення Краси, Добра, Істини. Ідеї теоцентризму, єдності Бога та людини

становили духовну сутність тієї епохи і визначали напрямки розвитку мистецтв, зокрема музичного. Це зумовило переважну роль церковної музики у культурному житті Середньовіччя, яка пройшла довгий шлях трансформації музичних стилів від монодії *Григоріанського хоралу* до багатоголосся *поліфонії*.

Багатозначність категорії художнього стилю, зокрема музичного, його інтеграційний потенціал, зумовлюють доцільність розгляду музичних стилів епохи Середньовіччя в *інтеграційному* контексті. Це передбачає взаємодію та взаємопроникнення знань не тільки з теорії та історії музики, але й з інших галузей: образотворчого мистецтва, архітектури, літератури та інших.

У період Середньовіччя активно розвивається архітектура, яка визначила *романський* та *готичний* стилі як «обличчя епохи». Також художні стилі того часу Яскраво представлені в образотворчому мистецтві: у фресках, іконах, картинах візантійських, давньоруських та європейських майстрів. У середньовічній літературі широко відображено морально-етичні устремління людей тієї епохи, представлені у героїчному епосі, куртуазній поезії, народних легендах, казках, творах релігійного характеру. Всі ці здобутки дозволяють нам краще осягнути мистецький світ Середньовіччя і збагнути стильові особливості музичних явищ того часу.

Найважливіше значення для розуміння музичних стилів епохи Середньовіччя має творча спадщина Северина Боеція. У своєму трактаті «*De institutione musica*» він стверджує, що існує три види музики: перший – світська (*mundana*), другий – людська (*humana*), третій – інструментальна (*instrumentalis*). Також вагомими є праці Йоан де Грокей. який розподіляє всі види музики, існуючі на той час у практиці музичного життя Парижу, на три класи: перший – це проста або народна (*civilis*), другий – складна або створена (*composita*), або правильна (*regularis*), або канонічна (мензуральна), а третій, у якому дві вищеназвані об'єднуються і створюють кращу, призначену для звеличення Творця, – це церковна музика. З точки зору історичної періодизації музичних стилів Середньовіччя виокремлюють *ars antiqua* (1170–1310), *ars nova* (1310–1377) та *ars subtilior* (1360–1420). Проте характерною властивістю будь-якого музичного стилю епохи Середньовіччя є особливість музичної мови, яка спирається на вільний або тридольний ритм (рідко двудольний), використання модусів (ладів), перевагу діатоніки над хроматикою, консонансу над дисонансом.

Одним з найголовніших музично-теоретичних досягнень Середньовіччя можна вважати започаткування нотації з використанням нотного стану. Це сприяло активному розвитку професійного

виконавства, як вокального, так і інструментального. Отже, доцільним є розглянути *музично-виконавський* контекст дослідження музичних стилів епохи Середньовіччя.

Найбільший музичний спадок епохи Середньовіччя – це церковна музика, яка представлена такими вокально-хоровими формами, як хорал, секвенція, гімн, канон, меса, літургія. Важливо зауважити, що ці форми використовуються у музиці до теперішнього часу, адже є носіями певного духовного змісту, який не втрачає своєї актуальності вже багато століть.

Окрім церковної музики, в епоху Середньовіччя активно розвиваються світська та народна музика. В той час її виконували переважно мандрівні музиканти: трубадури, трувери, менестрелі, скоморохи. Завдяки їх творчості виникають такі жанри, як канцона, фротолла, балада та інші. У епоху середньовіччя стає популярною танцювальна музика, особливо такі придворні та народні танці, як басданс, сальтарело, бранль, джига, вітард та інші. Це зумовило активний розвиток інструментального виконавства, переважно ансамблевого. Нам відомо, що в той час популярні були такі інструменти, як ліра, колісна ліра, лютня, віола, тамбурін, флейта. Існували численні інструментальні ансамблі різного складу для виконання як світської, так і народної музики. Важливо зазначити, що до наших днів збереглися зразки середньовічної музики, які вдалося розшифрувати. Вони викликають зацікавленість у сучасних музикантів і виконуються на фестивалях середньовічного мистецтва, які є доволі популярними.

Отже, ми розглянули деякі аспекти дослідження музичних стилів епохи Середньовіччя крізь призму *контекстного* підходу і виокремили *культурологічний, інтеграційний та музично-виконавський* контексти розуміння даного феномену. Однак, складність і багатовимірність теми потребують подальшого вивчення особливостей музичних стилів епохи Середньовіччя та більш детального їх розгляду з точки зору сучасних методів пізнання.

Список використаних джерел:

1. Рябова О. В. Формування музично-стильових уявлень підлітків у колективному музикуванні : дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Суми, 2021, 245 с.
2. Чижевський Д. Культурно-історичні епохи. Augsburg – Montreal, 1978, 16 с.
3. Шинкарук В. І. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002, 742 с.

4. Ярошовець В. І. Історія філософії. Словник. К. : Знання України, 2012, 1087 с.

5. Stein, L. Structure and style: the study and analysis of musical forms. Summy-Birchard Music, Miami, 1979, 293 p

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-302-9-68>

Самає Т. В.,

кандидат мистецтвознавства, доцент,

заслужена артистка України,

професор кафедри естрадного співу

Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва;

доцент кафедри музичного мистецтва

Навчально-наукового інституту

«Академія мистецтв імені С. С. Прокоф'єва»

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

ВОКАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЕСТРАДИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

З появою звукової підсилювальної апаратури (середина ХХ століття) в співочому мистецтві сформувався цілий ряд особливостей, які об'єдналися в окремий вид вокального виконавства, а пізніше втілилися в художній культурі певними стилями, жанрами, засобами виразності та специфікою. Це художнє явище ми сьогодні називаємо естрадним вокалом, яке синтезує в собі принципи музичного та естрадного мистецтв. Мистецтвознавці академічного напрямку за інерцією продовжують оцінювати вокальну естраду як складову лише музичного мистецтва, а сучасну виконавську техніку розглядають за принципами класичної школи, обмежуючись методичним спадком ХХ століття.

Принциповість таких підходів на сьогодні є малоефективною, оскільки не враховує зміни акустичних умов сучасного вокаліста, технічну оснащеність, нову виконавську естетику. Ці аспекти розкривають сучасні дослідники, вокальні педагоги-практики такі, як Дрожжина Н., Кліпп О., Білоброва О., Коробка В. та ін. В цих роботах вокальне мистецтво естради представлено як самодостатній художній вид сценічного мистецтва, розглядається його специфіка,